Carlsson, C. J. 4637
Biog.
No.
CONTINUATION COMMITTEE
North American Section
LIBRARY
Rec'd JUN 1914

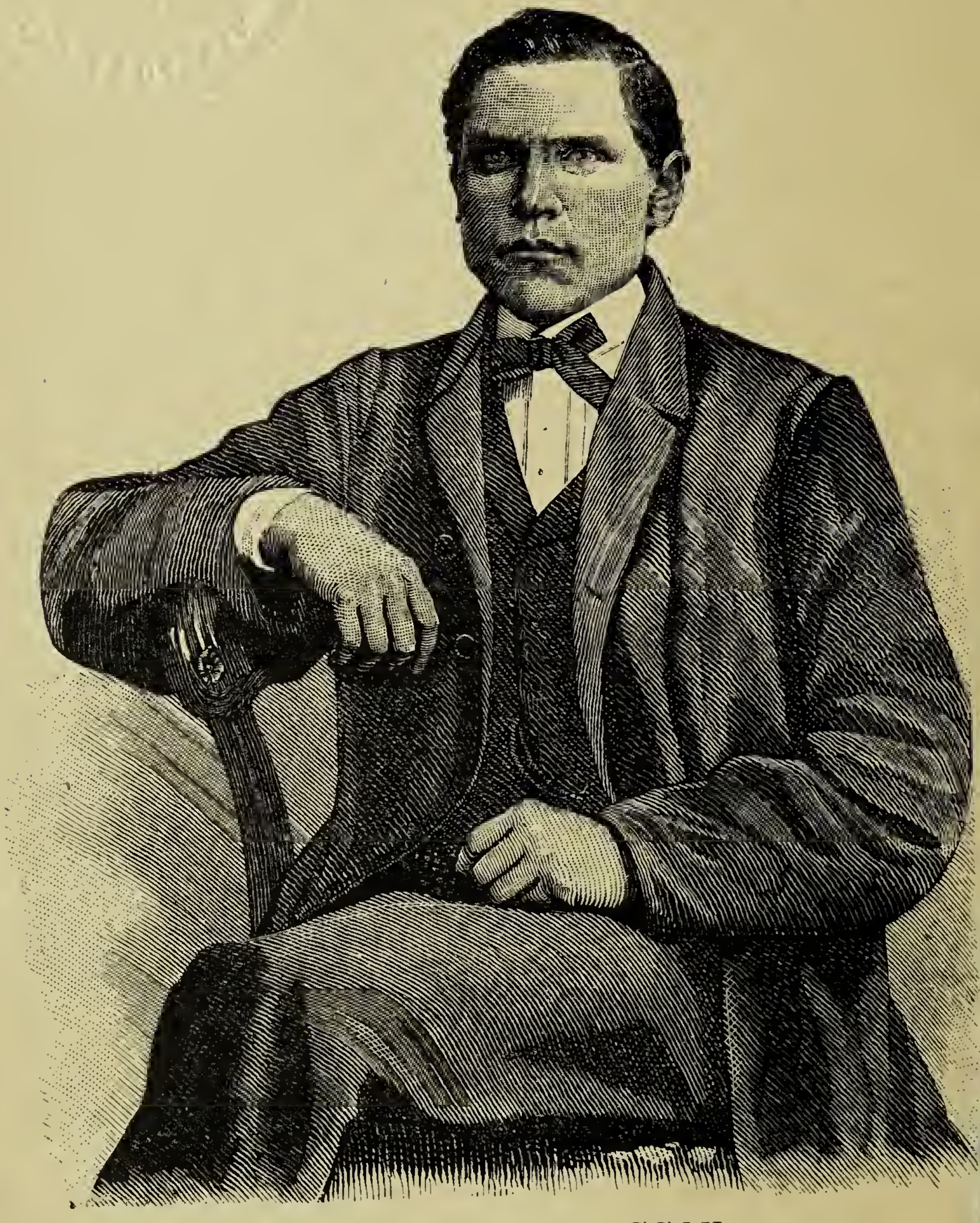

CARL JOHAN CARLSSON.

MINNESTECKNING

ÖFVER

DEN FÖRSTE SVENSKE MISSIONÄREN I KUNAMA

CARL JOHAN CARLSSON.

OSTAFRIKANSKA MISSIONENS VÄNNER TILLEGNAD

AF

ADOLF KOLMODIN,

V. D. M. LÄRARE VID JOHANNELUNDS MISSIONSINSTITUT.

ANDRA UPPLAGAN.

STOCKHOLM,

FOSTERLANDS-STIFTELSENS FÖRLAGS-EXPEDITION.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS A. L. NORMANS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1885.

Den svenska missionen i Kunama, ett litet land nordvest om Abessinien, hade knapt hunnit börja, innan hon blef afbruten — den varade endast omkring 3 år — men hon har likväl lemnat oss i arf flere dyrbara minnen, dem vi gjorde väl, om vi toge vara på. De vilja visserligen gifva oss både undervisning, uppväckelse och tröst, särskildt om vi på allvar trädt in i deras led, som arbeta för Guds rikes tillkommelse på jorden. Detta är ock syftet med denna lilla skildring af ett enda litet minne från denna mission.

FÖRSTA KAPITLET.

Carl Johan Carlsson föddes den 17 Juni 1836 i Kils socken, belägen 1 $^1/_2$ mil från Kristinehamn. Hans föräldrar voro i ringa omständigheter. Tidigt förlorade han sin fader. Han var då blott omkring 8 år gammal. Derför nödgades han snart att lemna folkskolan, der en okuflig lust att läsa hade vaknat hos honom, och i stället, ehuru helt ung, gå i grofarbete hemma. Det kostade honom dock många tårar att icke kunna få tillfredsställa sitt begär efter

vetande, utan helt nödgas släppa det mål ur sigte, som hägrat för honom, nemligen att en gång i framtiden blifva prest.

Det umgänge, i hvilket han nu allt jemt nödgades vistas, kunde icke annat än menligt inverka på hans själ. Guds ord, hvilket han från barndomen var van att begagna, bevarade väl honom en tid för svårare förvillelser midt i den förpestade luft, i hvilken han lefde, men så småningom förlorade han lusten att läsa det samma. Dermed förlorade han ock den återhållande kraften. Han gick allt längre och längre bort från fadershemmet, så att han till sist knapt förnam den återkallande fadersrösten, utan lefde vildt i öfverträdelser och synder.

Men syndens frukt är alltid bitter. Detta fick ock Carlsson erfara. Förgäfves sökte han ro i synden och verlden. Dessa usla brunnar kunde icke släcka den törst, som fans i hans själ och mer och mer genom Herrens Andes fördolda verkan började kännas. Så småningom vaknade ett djupt behof, att det måtte blifva annorlunda med honom, och han fattade äfven föresatser i den rigtningen, men då han ej kände någon annan kraft än sin egen, ramlade de snart, och tomhet och ofrid fylde allt fort hans sinne. Då fick han på vintern 1857 höra talas om ett folk, om hvilket det gick många underliga rykten, s. k. läsare. Han blef i tillfälle att höra ett enkelt vittnesbörd om den korsfäste frälsaren af en man, som han förut känt såsom ogudaktig. Han greps deraf och började ana, att här

var den källa till frid och kraft att finna, som han förgäfves sökt inom sig. Samtidigt fick han genom Lunds missionstidning, som händelsevis kommit i hans händer — om man här kan tala om ett händelsevis — ett djupt intryck af en omvänd hednings ståndaktiga lidande för sin tro, och han liksom kände en afundsjuka öfver deras lycka, som fingo vittna för hedningarna. Men syndabanden höllo honom fast, och han greps af en inre förtviflan vid tanken på, att i hans närvarande ställning det omöjligt kunde blifva något annat med honom. I denna sinnesstämning sökte han slå bort ifrån sig alla oroande tankar, men det lyckades ej. Den trofaste herden, som i så många år sökt den förvillade, lemnade honom icke. Han förde honom åter att höra det enkla vittnesbördet ur ett folkvittnes mun. Fjällen föllo nu helt från hans ögon. Han såg in i djupet af sitt elände, men fick ock nåd att kort derpå vända sig från Sinai till Golgata. Svår var kampen mellan den starkare och den starke, men till sist vann dock den starkare, och Carlsson fattade nu icke längre i egen kraft utan i Herrens det beslutet att följa frälsaren efter, det måtte för öfrigt gå honom huru som helst.

Han hörde icke till dem, som genast basuna ut, hvad med dem skedt är. Tvärt om kände han behof att i det stilla undangömda söka styrka för det Guds verk, som var börjadt i hans hjerta. Han följde denna maning och blef en flitig bibelläsare. Ordet och bönen stärkte hans nya lif, och han blef allt

mer och mer rotad i sanningen. Så gick omkring ett år. Då vaknade hos honom begäret att för andra få förkunna den salighet, som blifvit hans, och han började undra, om det icke kunde vara Guds vilja att använda honom att bedja högt och föreläsa ur någon andaktsbok. Han kände dock stor fruktan, att häruti möjligen låg en frestelse, och det dröjde någon tid, innan han kom till visshet, huru han borde göra. Trogen sin vana rådfrågade han sig endast med Herren, och då han blifvit viss i sitt sinne, började han, så ofta han dertill uppmanades, att offentligen föreläsa.

Det dröjde dock ej länge, förrän han nödgades aflägga personliga vittnesbörd. Hans ord grep sinnena, och stora folkskaror samlades för att lyssna till honom. Herren gaf ock sin välsignelse dertill.

Under detta vaknade den gamla lusten att lära, och det lilla missionsfrö, som redan blifvit nedlagdt i hans hjerta, började spira upp. Att blifva missionär, det blef ju mer och mer hans hjertas innerliga längtan. Endast Herren kände detta, och endast åt honom anförtrodde han sig ock till en tid. I det fördolda skulle äfven detta nyfödda missionssinne växa, innan det blef uppenbart för andra.

Då han under denna tid fick reda på, huru mycket en missionär måste lära sig, innan han kunde sändas ut till hedningarne, kände han sig visserligen afskräckt och sökte, då han trodde sig oduglig, att vända sin håg bort derifrån. Men han lyckades icke. Starkare och starkare lät sig den inre kallelsen

förnimma hos honom, och då han första gången fick se dufvan med olivkvisten på Stockholms missionstidning och påminde sig, hvad den hade att innebära, gret han i djup smärta öfver att han så hade förspilt sin ungdom, att han icke kunde blifva missionär.

Nu var han nog förberedd för att kunna mottaga missionskallet som en fri, oförskyld nådegåfva. Herren lät ock samtidigt med denna inre misströstan utsigterna ljusna för honom. En pastor A., som gifvit akt på honom och möjligen äfven börjat ana, hvad som arbetade inom honom, frågade en dag plötsligen, om han ville komma i skola. Han såg häri Herrens vink. — Det skedde ock så. Efter en förberedande undervisning i d:r Fjellstedts missionsskola i Upsala, intogs han år 1862 vid Fosterlandsstiftelsens nybildade missionsinstitut.

Så var han då inne på den väg, som skulle leda till hans önskningars fullbordan. »Icke ett steg framåt till det efterlängtade målet har han tagit för tidigt», skrifver den nyss nämde pastor A., »utan Gud har fört honom, och han har svarat: »Herre, här är jag», och förbidat, att till honom skulle komma det ordet: »Gå ut — och dö för mitt namn»; ty sannerligen han är redo, icke i egen kraft utan i hans, genom hvilken vi öfvervinna. Jesus har sannerligen kallat honom.»

Sin ansökan om att blifva antagen som missionselev afslutar han med dessa trons ord: »Förskräckens icke för min svarta lefnadsteckning; ty

jag har den helige Andes pant derpå, att Gud aldrig mer tänker på mina förra synder för Jesu blodiga offers skull.»

Hans föräldrar — moder och styffader — öfverlemnade sin son åt missionens heliga verk ungefär med dessa ord: »Då vår son allt sedan sin omvändelse haft denna önskan att utgå som missionär, vilja vi icke strida mot Guds helige Ande, som manar honom till detta dyra kall. Och då vi dagligen i vår stora enfald och skröplighet bedja Gud, att han måtte förbarma sig öfver hedningarne, som sitta i dödens mörker och skugga, så gifva vi af allt vårt hjerta vårt bifall dertill och bedja vår käre frälsare, i hvars namn han skall utgå, att han ville af sin outsägliga nåd och barmhertighet genom sin Ande bereda honom till en rätt arbetare och bevara honom trogen intill änden och föra både oss och honom en gång tillsammans, der en stor skara, den ingen räkna kan, af alla folk och tungomål, skall lofsjunga Gud och lammet evinnerligen. Amen.»

ANDRA KAPITLET.

En tid af stillhet och allvarligt förberedelsearbete inträdde nu för Carlsson.

»I det hela» — skref dåvarande föreståndaren — »arbeta vi för framtiden och vilja såsom vår dyre frälsare i stilla tillbakadragenhet växa till i visdom, ålder och nåd för Gud och menniskor.»

Det vore godt, om de nu lefvande missionsvännerna ville behjerta dessa ord och icke, såsom nu ofta är fallet, göra några anspråk på missionseleverna, att de skola resa omkring och vara verksamma arbetare. De behöfva, om någon, förberedelsetiden till stillhet, för att i djup tillbakadragenhet stärkas och stålsättas till sin inre menniska, att de icke måtte bäfva tillbaka och svigta, när de en gång stå inför satans väldiga bålverk i hednaverlden. Och huru skall detta mål kunna vinnas, om de under förberedelsetiden spilla sin lilla kraft i mångverksamhet utåt? Detta i förbigående.

I stillhet sökte Carlsson under förberedelsetiden med allvar och trohet tillegna sig den utbildning, som var honom af nöden. Aldrig släpte han dervid sitt mål ur sigte. Med detta för ögonen arbetade han och blef derigenom så småningom en utpreglad missionskarakter. Intet under då, att både lärare och kamrater med den innerligaste kärlek fästade sig vid honom och de förhoppningar, som missionsvännerna hyste med afseende på honom, ej voro små. Särskildt knöts mellan honom och hans lärare ett band af den innerligaste beskaffenhet.

De smärtsamma erfarenheter, som den unga missionsplanteringen redan från början fick vidkännas, bidrogo väl ock i sin mån till Carlssons utveckling. Med anledning af dessa skref missionsföreståndaren: »Ett vankelmodigt sinne, som i dag vill ett, i morgon ett annat, som ryggar tillbaka för de första svårigheter, som icke kan hoppas, der intet hopp är —

hoppas allena på Gud, med ett sådant kunna vi intet uträtta!» — »Måtte Herren sända oss de rätte personerna, som icke drifvas af en obestämd längtan att verka eller att komma till något nytt och bättre än det gamla, hvardagliga, utan som hafva den fasta, oemotståndliga åstundan, att till *hedningarna* bära Kristi outgrundliga rikedomar.»

Ett sådant sinne fans visserligen hos Carlsson. Då i Juni 1865 Lange och Kjellberg utsändes såsom de förste missionärerna, visste ej Carlsson, att man snart började tänka på att utsända äfven honom. Hans ande brann emellertid af begär att få utgå. Derom talade han dock med ingen. Endast Herren anropade han i trägna böner att snart blifva utsänd. Och han som hör bön ledde styrelsen att besluta hans utsändande redan samma år. Då underrättelsen härom meddelades honom, blef han nästan förskräckt öfver att Gud så omedelbart tagit honom på orden, men nog fyldes hans hjerta med glädje och tacksamhet.

Varmt och allmänt var missionsvännernas deltagande för honom särskildt i hans hemtrakt, der han förut varit till så mycken välsignelse. Vid sitt afskedsbesök derstädes mottogo honom hans moder och vänner med glädjetårar, bedjande honom resa i Herrens namn. De hade länge bedt för hedningarna, nu sågo de, att Gud ville höra deras böner.

Den 19 Nov. 1865 affärdades han högtidligen i Betlehemskyrkan. På aftonen samma dag höll han ett afskedsföredrag dersammastädes öfver Matt. 28:

16—20. Några tankar ur det samma synes det icke vara ur vägen att här meddela, så mycket mer som vi genom dem kunna blicka in i hans hjerta och se resultatet af den utveckling han hittills genomgått.

Hufvudtanken i hans framställning var: Hvad som bör beveka oss att efterfölja Jesu befallning att predika evangelium för hedningarne. Han framhöll först såsom *grundförutsättning* för att *vilja* efterkomma den samma, att man måste vara med Jesus bekant genom tron, och att orsaken till bristande missionssinne låg i ovissheten om den personliga ställningen till frälsaren. Såsom *bevekelsegrund* framhöll han först, att det är åt Jesus, som all magt i himmel och på jord är gifven, och att man derför hade rätt att betrakta hvarje hednaland, ja hvarje hedning såsom en Jesu egendom. Han ensam eger *rätt* till dem. Den rätten har han dyrt köpt med sitt blod. Hjerteöfvertygelsen härom är missionssinnets rätta kraftkälla. Vidare framhöll han gripande motsatsen mellan hedningarnes elände, der de gå tröstlösare från sina afgudar, än de kommo till dem, och deras ljufliga lott, som veta, till hvem de skola gå i all nöd. — Hans eget hjertas erfarenhet låg bakom allt detta. Derpå stannade han för det tröstliga löftet: »Se, jag är när eder alla dagar intill verldens ände.» Vid detta »alla dagar» hade hans hjerta, liksom på förhand anande, hvad han gick till mötes, funnit hvila. Vid detta kunde missionären trygga sig, ej blott då det gick honom väl, utan äfven under de mörka dagarne. — Detta

allt bör göra Jesu befallning icke till ett svårt lagbud, utan till ett ljufligt evangelium, göra, att det icke kännes såsom någon uppoffring, utan såsom den *största nåd* att få egna sig åt missionen. Till sist stälde han till de talrikt församlade missionsvännerna en hjertlig uppfordran att, om han eller andra hans bröder skulle dö för hedningarne, hämnas deras blod såsom tappre svenske män genom att sända dem nya skaror af budbärare. Slutligen ljöd hans afskedsord: »Vi träffas åter på den högra sidan, om vi gå med Jesus, eljest träffas vi aldrig mer».

De församlade kände, att de stodo inför en missionär ej blott till namnet utan i verkligheten, om han än ej varit ute på missionsfältet och pröfvat på striderna der. Bakom hans ord stod mannen, som i dem nedlade sitt hjertelif. Klingar icke igenom hans ord en om ock svag dock verklig påminnelse om Pauli — den store hednaapostelns — ord: »Mig, den allra ringaste bland alla heliga, har denna *nåd* blifvit gifven, att bland hedningarne förkunna evangelium om Kristi outgrundliga rikedom.» Ef. 3: 8.

Efter det mera offentliga afskedet i Betlehemskyrkan, återstod nu blott det mera enskilda från den lilla missionsfamiljen å Johannelund. Det var den 27 på aftonen. Föreståndaren skildrar denna stund på följande sätt: Vi betraktade tillsammans de stora och härliga profetiorna i Daniels 2:dra och 7:de kap., samtalade och sjöngo våra missionssånger. Vid den vanliga aftonbönen träffade det sig så, att i ord-

ningen följde Ap. G. 21: 1—14 (Pauli färd till Jerusalem, då profeter förutsade, att han skulle fängslas och öfverlemnas åt hedningarne). Detta gaf ännu mera åt afskedsstunden ett drag af det ljufva vemod, som blott finnes inom Guds rikes område. Detta förhöjdes af den allvarliga sjukdomshemsökelse, som just då vederfors oss. Husets båda barn, som eljest så gerna voro med oss, då vi voro samlade, och i icke ringa mån bidrogo till vår glädje, lågo nu allvarsamt sjuka på hvar sin sida om det rum, der vi möttes. — — — Dock, detta kunde ju icke hindra Herren Jesus att gifva oss den frid, som verlden hvarken kan gifva eller taga, och vi hvilade stilla vid det sista ordet i vår bibeltext: *Varde Herrens vilje.* Vi bådo den ene efter den andre och förenade oss slutligen, såsom vanligt, i ett gemensamt högljudt »Fader vår». Tidigt följande morgon, medan de klara stjernorna ännu tindrade ned öfver vårt stilla hem, påminnande oss, såsom någon har sagt, huru Gud med tusende ögon ser ned på oss, möttes vi ännu en gång i förstugan, omfamnade vår afresande broder, bekände gemensamt med hög röst vår tro på Gud, vår skapare, frälsare och heliggörare, på »syndernas förlåtelse, de dödas uppståndelse och ett evigt lif», och under de bortdöende tonerna af missionssången: »Re'n bådar morgonstjernan, att natten är förbi», förde vagnen vår käre broder bort från vår synliga gemenskap.»

Under intrycket af det nu började missionsföretaget skref föreståndaren: »Att se en broder afresa

till de vilda, mörka hednaländerna, att skiljas från honom kanske för lifvet, att sålunda stå framför den beslöjade framtiden, der man af det som för ögonen är har allt att frukta, och der hoppet endast har osynliga fästen att hvila vid, att dervid känna sig bära ett icke ringa ansvar för hvad som komma skall, det är ju allt på det allvarligaste manande till pröfning, hvad afsigter, hvad bevekelsegrunder, hvad tillflykter man kan hafva. Och vore man då icke af löften och erfarenhet viss, att Gud *har* ledt och att Gud *skall* leda, så vore ju allting antingen ett lättsinnets eller förtviflans vågspel.

I nära 2,000 år har Kristi kyrka bedt: Tillkomme ditt rike! Och tecknen dertill föröka sig för hvarje dag såväl uti det tilltagande affallet från sanningen inom kristenheten, som i Guds rikes utbredande i hednaverlden. Då nu vår mission tror sig hafva fått kallelse att gå till ett nytt folk, så har den just i Herrens löfte, att evangelium skall varda predikadt *för alla folk,* innan han kommer (Matt. 24: 14), en borgen för sitt hopp, att en sådan mission står under Herrens nådiga ledning.»

TREDJE KAPITLET.

Den 28 November 1865 for alltså Carlsson från Stockholm öfver Göteborg och England till Egypten, der han skulle sammanträffa med de båda redan förut utsände missionärerna. I det följande låta

vi honom så mycket som möjligt sjelf tala, att hans personlighet mera omedelbart måtte målas oss för ögonen.

»Ehuru jag icke sörjde», så skrifver han om sin hjertestämning vid afskedet på bangården i Stockholm, »öfver att lemna fader och moder, lärare och bröder i missionsskolan och ensam gå till ett främmande och i tusenårig hedendom förblindadt folk, för att der möta oberäkneliga faror och svårigheter, måste jag dock bekänna, att då bantåget satte sig i rörelse, tyckte jag det gick fortare än någon gång annars. Mitt öga kunde ej se de kvarstående vännerna, som, fastän det var ganska tidigt på morgonen, hade samlat sig för att säga ett sista farväl; likväl stod jag såsom fastbunden vid fönstret i min vagn, — — — det var en stund af allvar. Medan jag genom ångans kraft fördes hastigt framåt, kunde jag på mina knän tacka och lofva min Gud och frälsare, som bevisat mig så mycken nåd och barmhertighet, att han icke blott uttagit mig från mörkret och fört mig till sitt underliga ljus, utan äfven låtit mig upplefva den dag, då jag fick gå ut, för att förkunna Kristi outgrundliga rikedom bland hedningarne.»

Herren höll sin hand skyddande öfver sin tjenare och bevarade honom under den särskildt den tiden på året farliga sjöresan från Liverpool till Alexandria. Stor var glädjen, då underrättelse ankom, att han anländt dit; ty oron för honom hade icke varit så liten både hos bröderna, som redan voro der ute i

Egypten, och de hemmavarande, enär man hört, att ett ångfartyg, vid namn Amalia, med hvilket man trott, att Carlsson afrest, hade förolyckats under de väldiga stormar, som under vintern 1865 och 66 rasade och gjorde sjöolyckornas antal så stort. Man fruktade så mycket mer, som man på 1 $^1/_2$ månads tid icke haft någon underrättelse från honom. Det hade ock varit, såsom man sedermera erfor, särskild orsak till fruktan. Den ångbåt, med hvilken C. först afreste från Liverpool, var liten, gammal och dertill för hårdt lastad. Otvifvelaktigt skulle den icke förmått hålla sig uppe under den rasande storm, som utbröt vid jultiden. Genom en mindre olycka, som ingen kunde förklara, huru den uppkommit, nödgades den oförmodadt att vända om. Kort derpå inlopp underrättelse, att en annan ångbåt, som afgått samtidigt med denna, förlist på franska kusten. Nog låg häri en Herrens skickelse. Eller skulle icke han, som sörjer för foglarne under himmelen, på ett alldeles särskildt sätt vårda sig om sin tjenare? Först efter jul kunde C. åter begifva sig af, denna gång med ett stort, nytt skepp. Visserligen hven äfven nu stormen genom tackel och tåg, men allt gick lyckligt och väl. Den 21:ste Januari efter 25 dagars resa kastades ankar i Alexandrias hamn.

Vid blicken *tillbaka* på den tillryggalagda vägen skref han: »Jag har stor anledning att såsom Jonas offra tacksägelse till vår Gud, som uträckt sin arm och underbart bevarat mig och fört mig genom de stora vattnen, då under samma tid många lif blifvit

vågornas rof.» — Och vid blicken *framåt* uttryckte han sin innerliga hjerteönskan, att Gud måtte gifva honom och dem, som nu med honom voro, visdom, tålamod och lust att uträtta sitt embete såsom gode Jesu Kristi stridsmän; ty »tiden är kort och själarne, som skola frälsas, dyra och många.»

Sedan nu Carlsson och Lange sammanträffat i Alexandria, begåfvo de sig till Kairo, der Kjellberg mötte dem. Den 19 Februari voro de i Suez. Hvad som der fylde C—s hjerta hafva vi ännu att lära af, hvarför det här meddelas med hans egna ord: »Vi äro nu i Suez och således helt nära den plats, hvarest Herren talade genom Moses om sin nåd och magt och lärde Israels barn, att den, som tror på honom, kommer aldrig på skam, tror aldrig för mycket, utan får alltid stor anledning att på andra sidan om de döda fienderna, på andra sidan om tidens stormande haf ännu högljuddare än Moses och Mirjam sjunga om Herrens starkhet och salighet. Hade vi kunnat kasta en blick ibland Israels tusenden och se in i hjertedjupet på dem, som några timmar förut skreko så högt om död och grafvar i öknen, men nu stodo frälsta på andra sidan om Röda hafvet, säkert hade vi sett mången tviflare för skams och blygsels skull nästan vara oförmögen att deltaga i lofsången. Och kan detta sägas om Israels barn vid Röda hafvet, så kan det i sanning sägas om den stridande och i Herrens kraft segrande Guds församling på jorden. O, att jag och alla andra utvandrare från verldens Egypten kunde med våra tankar stanna ett ögonblick

här och låta den gudsmannen Moses gifva oss en dyrbar lärdom! Han trodde mycket, men hade icke öfvertro, ty han trodde på *Herren* och trodde *icke mer*, än han behöfde för det kall, hvartill Herren hade kallat honom. Han talade om, att stora gerningar skulle ske, men var ingen obetänksam och oerfaren storskrytare, som bygde sig tomma och grundlösa luftslott, ty han bad det af Herren och *bad i tron*. Moses glömde vidare icke att tacka Herren efter undfången bönhörelse och gifva *honom* äran, ty han sjöng och prisade honom i allt Israels folks åsyn.»

»Moses lärer ock dem, som skola blifva föremål för Herrens nåd och hjelp, att icke frukta sig för fienderna och i sin egen inbillade föreställning se sina kroppar kringspridda i öknen till mat för roffoglarne, samt i sina hjertan långt före striden börja handla om frid. Vidare att, medan det oroliga hjertat stillas, se och åter se med det af nåden upplysta ögat efter den nåd, som Herren gör och skall göra med sitt folk. Israels barn voro på sin tid alldeles likasom vi benägna att uppsöka och ängsligt stirra på svårigheterna, men se bort från Guds underbara gerningar. Vi lära ock att såsom Moses vara stilla, tills Herren kallar, stilla, tills han bekläder med kraft från höjden, stilla, tills ropet i lägret på Herrens befallning ljuder: »Israels barn, kristna församling, drag fram», stilla, stilla, stilla i bönen. Men då gäller att *gå* på Herrens tillsägelse, helt enkelt gå, då Herren säger: »Dragen fram!» Men — det är ju i det oöfverstigliga hafvet, det är ju på

förhand tydligt, att hvem som försöker draga fram är förlorad, ja, dödens man? — »Herren varder stridande för eder», säger Moses, »dragen fram!» Ja, dragen fram mot hafvet, mot hednaverlden, mot satans fästen, ty Herren räcker ut sin hand, då väga mindre än ett grand de väldige på jorden.»

Framsprungna ur ett för Herrens ära brinnande hjerta, äro dessa ord spjut och naglar, de der än i dag behålla qvar eld och värma.

Den 22 Februari lemnade nu de tre missionärerna Suez med ett ångfartyg, som förde pilgrimer till Mekka. Först den 15 Mars anlände de till Massaua, der de blefvo mycket vänligt mottagne af den franske konsuln Munzinger.

Då det af flere skäl ej ansågs rådligt att nu söka framtränga till Blåfloden för att nå gallas, som ju var missionens egentliga syfte, och derjemte Abessinien var stängdt, syntes de f. n. vara hänvisade till de hedniska stammar, som bodde norr om detta land. Efter åtskillig tvekan beslöto de sig för att börja en mission bland schangallafolket — eller såsom det sjelft kallade sig — kunama för att om möjligt derifrån sedan kunna nå de egentliga gallas.

Kunama hade förut varit en skräck för de kringboende folken. Ingen främling hade då vågat begifva sig in bland dem af fruktan att genast blifva mördad. Men Herrens hand hade för deras synders skull börjat hvila tung öfver dem. Boende mellan abessinarne å ena sidan i sydost och turkarne i norr, hade de börjat svårligen trängas af dem. Båda ville

vara deras herrar, fordrade skatt, och om de icke fingo, hvad de begärde, så företogo de plundringståg mot dem, ödelade deras byar, togo slafvar och boskap och brände deras sädesfält. Denna tuktan hade icke varit utan frukt, utan åtminstone i någon mån verkat, hvad Gud med sina domar öfver folken — så länge ännu tiden varar — ytterst med dem har till syfte, nemligen att bana väg för Guds rike. Den förberedelse, om hvilken här kan talas, bestod dock endast i den känsla af öfvergifvenhet, vanmagt och hjelplöshet, hvaraf folket ej kunde undgå att känna sig berördt. Men äfven detta, ehuru det blott gälde det yttre, var ju dock *en* anknytningspunkt; ty huru lätt kan icke genom den *yttre* hjelplösheten känslan af den *inre* väckas till lif! Och de hade ju, äfven de såsom alla, äfven de mest sjunkna folk, ett *samvete*, hvilket, om än nu slumrande, kunde vakna upp ur sin dvala. — I sina religiösa föreställningar hade de intet, som kunde väcka det och skärpa dess blick. Deras karakter var allt igenom sadduceisk. Hvad de skulle äta, dricka och kläda sig med, detta var det enda föremålet för deras diktan och traktan; men de hade dock — vi betona det ännu en gång — ett samvete. Och deruti hafva alltid Guds rike och missionären en trogen bundsförvandt. Då de nu derjemte icke hade några afgudabilder och derför ej heller några fanatiska prester, som eljest pläga vara de argaste motståndare mot Guds rike, kunde missionären hoppas att, om blott sanningen *en* gång vunnit något fäste i samvetet,

lättare beherska det och leda det rätt, än om det förut varit bundet och beherskadt af en lögnaktig magt, som i sådant fall först måste bekämpas.

Ett annat karaktersdrag hos kunama, som innebar uti sig ett stort löfte, var den vördnad de känna och visa mot de åldrige. »Man behöfver endast vara gammal, svag, bräcklig eller blind för att ingifva aktning. Intet barn afbryter sina föräldrar; ynglingar blanda sig ej i de äldres samtal, och äfven mognade män lyssna vördnadsfullt, då gubbar tala.»

Är det ej så, att man har stora förhoppningar om det barn, som man ser genomträngdt af en verklig vördnad för sina föräldrar? Ett barn, som i sanning vördar sin jordiske fader och moder, föres lättare till att gifva sitt hjerta åt honom, som är den rätte fadern, öfver allt hvad fader heter i himmelen och på jorden, än det barn, uti hvars hjerta denna vördnadskänsla är förslappad eller död. Har man då ej rätt att vänta ett liknande förhållande hos ett folk, der denna vördnadskänsla är allmän? Derjemte må man ej heller förgäta den starka kärlek, som förenade kunama med hvarandra, en kärlek, som dref dem att hellre lida, än för att skydda sig uppoffra någon af sina landsmän.

Det fans sålunda — kanske vi våga säga — finnes flere sanningar på ett lägre område — det naturligt menskliga —, som respekterades af detta folk, under hvilka det böjde sig, och hvarigenom det trots den sadduceiska verldsåskådningen var i någon mån förberedt för Guds rike; ty ligger icke uti Herrens ord

till Nikodemus: »Om I icke tron, när vi tala till eder om jordiska ting (=sådana, som ligga inom det naturligt menskliga samvetsområdet), huru kunnen I då tro, när vi tala till eder om himmelska ting» (=frälsningssanningarna) Joh. 3: 12, äfven denna sanning innesluten: Om I tron, när vi tala till eder om *jordiska* ting, då skolen I *kunna* tro, när vi tala till eder om *himmelska* ting.

Men om ock hos kunama ljuspunkter möta oss vid tanken på en mission ibland dem, var det likväl flere omständigheter, som ovilkorligen måste bidraga till att försvåra den samma. Vi erinra blott om den osäkra politiska ställningen, som gjorde, att folket måste lefva i en ständig otrygghet, och hvarigenom de, som skulle blifva deras andlige ledare, voro i fara att indragas i förvecklingar, som till sist skulle alldeles kunna omöjliggöra deras arbete. Å andra sidan låg äfven ett stort hinder i klimatet; ty då landet ej höjer sig 5,000 fot öfver hafvet, herska der de svåra klimatfebrarne särskildt vissa tider på året.

Dit var det emellertid nu, som Carlsson med sina medbröder begaf sig.

Dessa korta antydningar om kunamafolket ha vi förutskickat, på det C—s missionskarakter måtte mera lefvande från denna bakgrund framstå för oss.

I Juni 1866 slogo de sig ned i Tendere, en by i Kunama, på gränsen mot Barea, sedan de först utverkat sig tillstånd dertill af den abessinske adiabofursten, som högtidligen lofvade att icke på något sätt störa dem i deras arbete. Folket mottog dem

vänligt. Särskildt sedan den ledsagare och beskyddare, som fursten sändt med dem, afrest, visade det sig mera tillmötesgående. Främlingarne besöktes flitigt och begåfvades af det samma med mjölk, honung, mjöl och får.

Ett missionsfält var sålunda funnet. Carlsson kände sig uppfyld af glädje och tacksamhet, ty han stod ju vid målet för sitt hjertas längtan; men äfven af bekymmer och fruktan, då han såg ut öfver det arbete, som nu skulle börja. Dock, liksom Moses vid Röda hafvet icke såg på de förföljande fienderna eller på de hindrande vågorna, utan endast till Herren, att han måste säga till honom: »Hvi ropar du så till mig?» så var äfven Carlssons hjerteöga stadigt vändt till samme Herre. Derför gaf han sig icke utöfver, utan kunde göra apostelns ord till sina: »Vi ängslas väl, men vi gifva oss icke utöfver.»

FJERDE KAPITLET.

Någon har sagt: »En missionärs första år på missionsfältet är af afgörande betydelse för hela hans kommande verksamhet. Då gäller det nemligen, om han skall lyckas vinna folkets förtroende eller icke. Lyckas han deruti, då har han en grund, uppå hvilken han kan bygga vidare; lyckas han icke, gör han bäst att vända hem igen; ty han duger icke till missionär.»

Uti dessa ord ligger tvifvelsutan en vigtig san-

ning, äfven om sjelfva orden synas hårda. Endast för så vidt och i den mån folket får förtroende för missionären, att han verkligen vill dess väl och icke af egennyttiga eller sjelfviska afsigter kommit dit från fjerran land, endast i den mån kan det med förtroende lyssna till den sanning han har att förkunna. Men förutsättningen för att ett sådant förtroende skall kunna komma till stånd är tydligen, att missionären förstår att lefva med folket; ty icke kommer det af sig sjelf; det måste så småningom växa fram genom det intryck missionärens lif och umgängelse göra.

Detta synes Carlsson ha insett från första stunden. Hans sträfvan gick derför ut på att genom att lefva med och bland folket söka vinna dess förtroende. Att stänga in sig på sitt rum och studera det främmande tungomålet, dertill kunde lyckligtvis här ej ens blifva en frestelse, då ingen litteratur fans på kunamaspråket. Att så lära sig språket, *då man redan lefver midt ibland hedningar*, det kan gå an för en *språkforskare*, men icke för en *missionär*. Han har intet ögonblick att förspilla, och det gör han, om han undandrager dem sin umgängelse, låt vara han till en början ej kan säga dem ett enda ord. Huru skall han kunna känna med folket, om han icke växer tillsammans med det; huru skall han kunna växa tillsammans med det, om han ej lefver med det samma, ja, huru skall han lära att rätt älska det och få den kraft, som drifver och tvingar honom att offra sig för just *det* folket, om icke på denna väg? Det är sant,

det blir väl större smärta genom att så föras nöden in på lifvet, men bidrager icke det medlidande, som derigenom väckes, att göra bandet mellan missionären och folket starkare? Jo visserligen.

Hela C—s handlingssätt visar, att han så fattade sin uppgift. Han följde med infödingarne på deras arbete på åkern, gick icke förnämt och såg på, utan hjelpte dem på hvad sätt han kunde. När han sjelf gick på jagt, tog han dem med sig, gaf dem af bytet, lät den skickligaste skjuta ett och annat skott o. s. v. Dervid begagnade han hvarje tillfälle att lära sig deras språk. Genom sin vänlighet och hjelpsamhet vann han dem och deras fulla förtroende, långt innan han kunde meddela sig med dem. Och ehuruväl han som en annan rikt välsignad missionär gjorde skäl för namnet »frågvis», tröttnade de dock icke på hans frågor, utan voro villiga att säga honom namn på alla möjliga föremål och låta honom uppteckna dem. Kvinnor och barn voro väl i början rädda för honom, då han närmade sig, men detta förändrades snart så, att när de sågo honom, de ropade till honom, att han skulle komma och sitta hos dem, och utan att han ens behöfde bedja derom, började de sjelfmant säga, hvad det eller det hette på deras språk.

Hvad som mycket bidrog till denna vänliga sinnesstämning var utan tvifvel äfven den omständigheten, att då Carlsson så lefde med folket, han äfven så mycket som möjligt sökte rätta sig efter infödingarnes lefnadsvanor. Han ville så draga dem till sig och om möjligt utrota alla de fördomar,

som ännu kunde finnas. »Så är jag», skrifver han, »med barnen som ett barn, med kvinnan som en kvinna, med ynglingen som en yngling, med de gamle och vise som en vis, dock icke så att jag ingår på deras hedniska väsen.»

Stor vishet ådagalade han äfven deruti, att han ej angrep deras bruk och sedvanor, som i och för sig kunde vara oskyldiga, utan lemnade det åt tiden. Så t. ex. deras sed att dansa, sjunga och trumma före såningstiden för att ära vissa rika personer. De ville en gång visa sin vänlighet genom att göra så äfven för honom. Han lät dem hållas; men då de sedan, i tanke att de gjort något, som mycket behagade honom, kommo och frågade, huru han tyckte om det, svarade han, att han låtit dem göra det, emedan han visste, att de gjort det i kärleken och af okunnighet, men om de blott rätt lärde känna hans hjerta, skulle de ej göra så mer. Att han genom ett sådant vist tillvägagående band deras hjertan vid sig, var temligen klart.

Det antyddes nyss, hurusom de vid hans första ankomst kände fruktan för honom, emedan de trodde honom vara i förbund med adiabofursten, mogeloköpmännen och muhamedanerna, som plägade bortröfva unga kunamagossar och sälja dem till slafvar. Dessutom fruktade de, att för hans skull regn skulle uteblifva, att de vilda bien, som på viss tid brukade komma och förskaffa dem mycket honung, icke skulle infinna sig, och till sist gräshoppor uppäta deras säd. Då Carlsson började förstå orsaken till denna deras

fruktan, bad han Herren att afvända olyckorna från landet. Så skedde ock. Herren gaf den delen, der C. då mycket uppehöll sig — Oganna — mer bin och honung än någonsin förut, och nästan på ett underbart sätt, der Guds finger tydligen kunde skönjas, blef deras säd skonad från gräshopporna. Detta bidrog äfven i sin mån att öka förtroendet för honom.

Mången gång yttrade sig denna tillgifvenhet på ett rörande sätt. Blott ett exempel. Det är sed der i landet, att då någon af deras landsmän kommer till dem, deltager han utan vidare i hvad de göra, till hvilka han kommer, det må nu vara, att de äro sysselsatte med att arbeta eller äta. Så gjorde de ock, då de kommo till Carlsson. Då han vid ett tillfälle framkastade, att till äfventyrs de skulle låta honom dö af hunger, om han ej hade något att gifva dem, svarade de: »Du är Guds man; han har skickat dig till oss, och blifva dina penningar slut, så gifver hvar och en dig en skål full med säd, och om du önskar hafva åker, så plöja vi och så åt dig, så att du icke behöfver göra det sjelf, och du bör hafva åker som vi.»

Hans hus var den gemensamma samlingsplatsen, der dagen igenom folket vandrade in och ut. Unga och gamla, män, kvinnor och barn, alla hade sin lust att gå till honom. De gamle, som skulle styra, rådfrågade honom ofta och lydde hans råd.

Så var han i tillfälle att lära känna folket både från dess goda och onda sidor och upptäcka de

anknytningspunkter, till hvilka han hade att ansluta sig, för att kunna bringa evangelium in i deras hjertan.

Det förtroende han sålunda vann, betraktade han visserligen icke såsom sitt verk, utan såsom en särskild *nåd.* »Jag tror», skrifver han, »att denna folkets välvilja är en *nåd af Herren;* ty får *han böja* folkets hjerta till förtroende och kärlek, så har man mera anledning att hoppas att blifva hörd med uppmärksamhet, då en gång den dagen kommer, att man kan säga dem något om honom, som dog för dem.» Och hur längtade han icke efter den dagen! »Här är ofta tort till själen» — det är hans ord — »och en och annan tår smyger sig väl fram, då bibeln synes torr och gammal, sången tvungen, herden fördold och ingenting utifrån, som upplifvar, under det veckor och månader fly mot evighetens strand och Ost-Afrikas svarta söner så oförmärkt följa med utan att veta något om honom, som är vägen, sanningen och lifvet. Vi måste se det och kunna dock än ingenting säga dem derom.» Han förstod dock väl, att denna den nödtvungna tystnadens tid var af djup betydelse för hans egen fostran. Derför var ock detta hans hjertas bön: »Måtte blott Herren med sin helige Ande rensa och feja mig, oss alla här och hela vår mission från allt orent slagg.»

Språket gjorde honom emellertid mycket bekymmer. Då folket icke hade något begrepp om hvad det vill säga att böja ett ord, försvårades deraf

i hög grad dess inlärande. Med anledning deraf utbrister han: »O, att det funnes en språklära på detta språk, den skulle i sanning blifva mig mer än dyrbar!» En försvårande omständighet låg äfven deruti, att han trodde sig finna, hurusom folket i Tendere, der bröderna först slagit sig ned, talade både kunama- och bareaspråket sammanblandadt, hvarigenom det var svårt att urskilja, till hvilket det ena eller andra ordet hörde.

Då nu bareafolket är muhamedaner och den del af kunama som talar barea synes vara mera beslägtad med barea än med kunama, blef det honom trångt i Tendere. Han skrifver derom: »Då jag efter flera veckors erfarenhet blef öfvertygad, att kunamaspråket icke blott icke talas i Tendere, utan ock icke förstås af de fleste, blef Tendere för mig nästan mera likt ett fängelse än en missionsstation.» Det blef för honom till sist en samvetssak att icke kvarstanna der, utan söka tränga längre in i landet, dels emedan han just var utsänd som missionär bland hedningar och icke bland sådana, som i mer eller mindre mån voro besmittade af muhamedanism, dels emedan han icke ansåg sig kunna blifva de bröder, som snart skulle komma efter, till någon verklig tjenst, i hvad rörde språket och kännedomen om landet, om han kvarstannade, der de nu voro.

Derför skildes han från de andra bröderna, som blefvo qvar i Tendere för att lära sig bareaspråket, och begaf sig till en by, Oganna, nordost från Tendere, dit han trodde sig fått en vink att gå genom

den vänlighet byföreståndaren Kolel alltid visat honom. Denne blef honom sedan till stor hjelp vid språkets inlärande.

Samma förtroende och tillgifvenhet, som han vunnit af folket i Tendere, och som än, fast han lemnat det, vid flera tillfällen gaf sig uttryck, lyckades han snart vinna äfven af ogannafolket, ehuru det äfven i Kunama var beryktadt som ett mycket dåligt folk.

Det kan synas, som om någon otålighet stämplat Carlssons handlingssätt att så snart lemna Tendere, men vi kunna icke annat än billiga det på de af honom anförda skälen. Han sjelf var viss, att han handlat rätt. »Jag hoppas», skrifver han, »att styrelsen icke illa upptager min handling i detta afseende; ty jag tror mig hafva handlat i kärlek till min Jesus och själarna samt i öfverensstämmelse med hvad styrelsen sjelf gjort, om den varit här.»

Med Carlssons ankomst till Oganna begynner en ny period af hans verksamhet, i det redan här och der frukter började visa sig. Detta spara vi dock till ett följande kapitel.

Den flydda korta tiden hade förnämligast karakteriserats af ett stilla sammanväxande mellan Carlsson och folket. Folkets tillgifvenhet ha vi redan berört, och att han å sin sida rigtigt börjat känna för *det* folket, derom vittna hans ord: »Jag fasthåller säkert i tron under ljus och mörkers omskiftelse, att Herren sändt mig att arbeta just här, och vill jag i tron på Herren uppoffra min tid och

mina krafter, för att om möjligt vara detta folk till någon nytta i lekamligt och andligt hänseende, vore det ock icke mer än som en vägrödjare för andra efterkommandes arbete.»

På grund af de erfarenheter han redan gjort, hade han icke skäl att misströsta om missionens framtidsutsigter i detta land, blott rätte och behjertade män kommo och med allvar grepo sig verket an. »Vill man lefva enkelt och sparsamt», skrifver han, »och icke slå sig på stora och för landet och klimatet obehöfliga och opassande byggnader, kan man här drifva mission med litet penningar och få arbete för en mängd missionärer; ty byarne äro så stora och folkrika, att det kunde behöfvas en missionär i hvarje by. Skicka derför missionärer! Om de äro *lärde*, är det så mycket bättre, men äro de icke lärde, så skicka dem *ändå*, *om* de nemligen äro *behjertade* män med *fast* karakter, hvilka icke blott *veta* hvad de *vilja*, utan äfven *vilja* hvad de *veta*, ty detta är näst nådens ljus i hjertat mycket vigtigt här ute, emedan kunama såväl som folket här omkring icke äro några dumhufvuden, såsom mången tror der hemma, utan hafva lika godt sundt förnuft, som folken i kristna länder, och det är endast undervisning och sann kristendom, som fattas dem, att de skola uppnå samma ståndpunkt som de fleste mindre bildade europeiska folk.»

FEMTE KAPITLET.

Vi ha i det föregående sett, huru Carlsson gick till väga för att bereda sig en väg till folkets hjerta, att det skulle förstå, att det i honom hade en verklig vän, och huru han äfven deruti genom Guds nåd lyckades. Det band af förtroende, som knöts dem emellan, kunde icke annat än så småningom i hans hand lägga en magt öfver infödingarne, en andlig magt, som, utan att de förstodo eller reflekterade öfver, huru det kom sig, började regera i deras samveten, så att de började döma det som synd och orätt, hvilket de förut icke betraktat på detta sätt. *Det slumrande samvetet började vakna upp.* Detta är den begynnande frukt, om hvilken vi nyss påminde, och som på ett helt naturligt sätt framväxte ur det förhållande, i hvilket Carlsson och folket kommit att stå till hvarandra. Är det icke så, då t. ex. ett barn med fullt förtroende sluter sig till sin moder på grund af den kärlek det sett och ser hos henne, att moderns uppfattning af rätt och orätt på ett alldeles omärkligt sätt öfvergår till barnet, så att det känner sig böra fly, hvad modern afskyr och å andra sidan göra, hvad hon gillar? Så är det ju ock på det allra högsta området, då vi kommit under den gudomliga kärlekens inflytande och med förtroende sluta oss till den; det är då den, som upplyser, renar, stärker samvetet och inplantar sin uppfattning af godt och ondt i det samma. Nå väl, sanningen begynte genom Carlssons lif och ord

tränga in i kunamafolkets samvete, så att det började förstå att på ett djupare sätt än tillförene skilja mellan rätt och orätt, äfven om många icke ville böja sig för den sanning de så förstodo.

Ogannafolket var, såsom redan är anmärkt, särskildt beryktadt såsom det värsta röfvare- och mördarefolk i trakten, så att det äfven bland kunama hade ett mycket ondt rykte. Carlsson fick besanna det under sin vistelse der. Slagsmål, öfvervåld och rån hörde till ordningen för dagen. Och deröfver blygdes hvarken gamla eller unga. Men då Carlsson en tid varit ibland dem, började de blygas och skämmas, så snart han, då de voro i gräl med hvarandra, närmade sig till dem. — Att stjäla var deras lust, men Carlsson lemnade sitt hus öppet dagar och nätter, ja hela veckor, under hvilka han var borta, och han förlorade dock icke det ringaste af sina saker. — I allmänhet, så snart de tänkte göra något ondt, mot hvilket C. förut vittnat, så sökte de dölja sitt förehafvande för honom. Blott ett exempel härpå vilja vi anföra, som är synnerligen målande och äfven låter oss blicka in i hans sätt att behandla dem. En gång, då han var ute på en resa för att närmare bese landet och lära känna, om dialekterna voro olika, hade ungdomen i Oganna och kringliggande byar kommit öfverens om att göra ett plundringståg till benjamerfolket för att få boskap. Då nu C. kom hem, började han genom ungdomens bortovaro ana oråd och sökte taga reda på, hur det hängde samman. Af de yngre barnen fick han snart kännedom

om allt. De äldre sökte väl föra honom bakom ljuset, men då det ej ville lyckas dem och deras samvete straffade dem för lögn, blefvo de oroliga, bekände allt och bådo honom att ej vara ledsen på dem. De ville lyda honom i allt. Carlssons svar är så karakteristiskt, att vi ej kunna underlåta att i dess helhet införa det. »Jag har, sedan jag kom till eder, älskat eder som mina bröder och bedit för eder, att Gud skulle gifva eder regn och bevara eder säd för gräshopporna. Han har hört min bön och gifvit eder säd i öfverflöd. Han har låtit bien flyga hit, så att I nu hafven fullt med honung till skatten, under det de hafva ingen i Barea. Då Sadik tänkte komma hit och bränna upp edra hus på nytt och taga edra hustrur och barn till slafvar, bad jag honom upphöra och gjorde hans hjerta mjukt genom att gifva honom min bössa, regnrock, kikare och slutligen min röda filt, hvilka saker äro värda mera penningar, än I förstån. Jag gaf honom det icke för min skull, eller emedan jag fruktade honom, utan för eder skull; men jag ser, att I älsken blod och krig, och att edert land är ett blodets land. Krig kommer ock utan tvifvel; ty varen öfvertygade om, att Gud, som är allas fader och har skapat alla, han hör nog de fattiga benjamerenkornas klagorop, som nedkalla hämd öfver eder, emedan I dödat deras män och röfvat deras boskap. Alla omkring eder förstå ju bruka skjutgevär, och om de vilja bekriga eder, hvad tänken I göra med edra fattiga spjut emot bösskulorna från benjamer,

algeder, turkar och abessinare? I ären oförståndiga menniskor, som icke låten öfvertyga eder om det, som rätt är, och dertill blodtörstiga och hjertlösa mot eder sjelfva, edra hustrur, barn samt edert land. Lejonet, då det är mätt, upphör att döda och plundra; men I upphören icke, fastän I nu ären mätta på säd och honung. Jag ser nu, att I ären värre än lejonet, hvarför jag vill öfvergifva eder och gå till något annat land för att göra dess folk godt; kanske till och med till benjamerna, som också äro mina vänner, och som I viljen utplundra. Jag är eder broder och vän och har kommit långt ifrån för att göra eder godt, och har derför å Guds vägnar sagt eder sanningen; jag är i eder hand, gören med mig, som I viljen; jag hämnas icke, och rädsla fins icke i mitt hjerta.»

Följden af detta tal blef, att de äldre genast midt i natten sände bud till röfvartåget, som låg i bergen icke långt derifrån och lurade på sitt rof, med befallning att återvända. Och tidigt följande morgon kom den ene efter den andre ångerfull och bad om förlåtelse.

Dessa och liknande tilldragelser visa otvetydigt, att sanningen började blifva en magt i dem. Kände de icke, att de hade sanningen mot sig, när de ville göra det onda, och när deras onda gerning gjordes om intet, då den drogs fram i dagsljuset, gåfvo då icke åtminstone många ibland dem sanningen rätt, ödmjukade sig och bådo om förlåtelse? Striden mellan ljus och mörker hade sålunda begynt i deras

hjertan. En sådan tidpunkt är visserligen hoppgifvande, men innebär ock mycken anledning till fruktan och oro, särskildt om man nödgas se, huru mörkret då och då vinner öfverhanden i striden. Måste då icke den, som ser denna strid, frukta, att mörkret till sist helt skall segra och ljuset nödgas draga sig tillbaka?

En sådan oro kunde icke Carlsson frigöra sig ifrån vid detta tillfälle, då mörkret varit så nära att på ett groft sätt triumfera. »Skola vi hopplöst», frågar han, »lemna dem åt sig sjelfva och ge oss ut i landet eller kanske i hela verlden och söka efter stillare, mildare, för evangelium bättre förberedda och mottagliga menniskor? Nej!» — detta är hans svar — »Herren har gifvit oss i hjertat en helig fruktan för att göra hans verk försumligt. Vi vilja i all vår svaghet och ringhet praktiskt vederlägga Kains fråga: Skall jag taga vara på min broder? och enligt Jesu höga exempel förkasta Petrusrådet: Skona dig sjelf.»

Åtta månader hade sålunda gått, sedan Carlsson begynte sitt missonsarbete, och se vi tillbaka på denna tid, så måste vi säga, att väg var bruten för missionens vidare framgång, att han fullbordat en vägrödjares arbete; ty först och främst var folkets förtroende vunnet, hvilket härvid är det vigtigaste, vidare hade såsom följd deraf sanningen börjat upptaga striden mot lögnen i mångas hjertan, och till sist var icke så litet undangjordt i språkligt

afseende, hvarigenom de efterföljandes arbete betydligt underlättades.

Hade Herren derför redan nu efter blott 8 månaders arbete hemförlofvat sin trogne tjenare, så hade han visserligen fått nåd att göra ett stort arbete. De snart derpå ankomne nye missionärerne fingo ju ingå på ett arbetsfält, som redan var i någon mån bearbetadt. Men ännu fick han stanna kvar på sin post, sina bröder till hjelp och glädje.

Vi sluta detta kapitel med att anföra hans omdöme om det missionsfält, der han nu en tid arbetat: »Genom hvad jag läst af missionshistorien, anser jag visst icke, att vårt arbetsfält är bland de svåraste, men icke heller bland de lättaste. Hufvudsaken är dock att kunna hålla fast i tron, att det är oss af Gud gifvet, hvarigenom det blifver det bästa för oss, som kunnat finnas på jorden.

Och kunde Hannibal svärja vid afgudaaltaret att af kärlek till sitt fosterland hela sitt lif vara fiende till dess fiender, hvilkas kraft likväl ännu ej var tömd, och göra hvad han kunde, icke skyende någon uppoffring eller fara för att bereda dem skada och grämelse, och kunde han hålla denna ed troget till sin död, så vilja vi vid Jesu altare dagligen förnya vårt edliga förbund att under Jesu blodfärgade fana och med honom vid vår sida föra Herrens krig mot Guds folks och våra bröders fiender, så länge vår lerhydda håller samman här på jorden. Striden må nu ske genom sjukdom eller helsa, medgång eller *skenbara* nederlag, allt är dock väl. Hemåt bär det,

och riket och magten och härligheten tillhöra och skola i evighet tillhöra honom, som lefver och regerar från evighet till evighet. Om det än ett ögonblick ser mörkt ut, så skall dock »en sång om natten» till lof för den dag som varit, och en annan till tack för den som komma skall, göra natten mindre dyster.»

SJETTE KAPITLET.

Att väg verkligen var bruten till folkets hjerta, det visade sig tydligen af det mottagande, som de i Maj 1867 nyanlände missionärerna rönte från kunamas sida. De måste högligen förundra sig, då de sågo, huru unga och gamla med odeladt förtroende meddelade sina angelägenheter åt Carlsson. Och då han kort efter deras ankomst med två af bröderna företog en rundresa till åtskilliga byar för att utröna, hvar det vore lämpligast att slå sig ned, mottogos de, hvart de kommo, på det hjertligaste, och de ombeddes ifrigt, att de skulle komma och bo hos dem. Ja, till Tendere kommo vid ryktet om dem män från Barka, en mera aflägsen del af Kunama, med önskan, att de skulle komma och bosätta sig i deras provins och by. Då de medföljde dit, 2 ½ à 3 mil söder om Tendere, blefvo de på det hjertligaste mottagne. Infödingarne der syntes nästan vilja bära dem på händerna. Byns förnämste män samlade sig i det hus de på förhand tillredt

åt dem. Carlsson talade och framstälde, huru han och hans bröder nu kommo att enligt deras önskan bo ibland dem. Först dock ville de något bättre lära känna dem. Derefter vittnade han, huru både hvita och svarta härstammade från samme stamfader, huru det onda inkommit i verlden och ondskan allt mer tagit öfverhand, hvarför Herren förstört det första menniskoslägtet utom Noak; huru sedan en af Noaks söner ådrog sig en särskild förbannelse, hvilken än hvilar öfver Afrikas svarta barn, emedan de icke hafva hört, att den genom Jesus är borttagen. Men detta var det de nu ville förkunna dem, sedan de lärt deras språk, att de kunde förstå dem.

Infödingarne lyssnade ifrigt till det nya talet. Särskildt var der en gammal man, hvars hela personlighet gaf intrycket af en efter sanningen törstande, som på det ifrigaste bad dem att komma till deras by och bo ibland dem.

Då nu förhållandet var sådant, hvem kunde tro, att det så hoppgifvande missionsfältet icke så synnerligen långt derefter måste öfvergifvas?

Orsakerna dertill och huru dervid tillgick, det ligger egentligen utom området för denna uppsats, som blott vill försöka teckna missionär Carlssons personlighet och verksamhetssätt, att vi deraf måtte hemta någon lärdom; men vi måste dock något beröra dem, enär de på det närmaste sammanhänga med Carlssons sista dagar och slutet af hans sköna lifsgerning.

Det är redan i det föregående antydt, hvilken ställning kunama intogo mellan sina grannar, abessinare och turkar, som båda ville vara deras herrar och utkräfva skatt. De ville ogerna erkänna någondera och sökte begagna sig af hvarje lägligt tillfälle att, om de blott vågade, göra dem skada. Så då adiabofursten Sadik på ett tåg mot Algeden, en muhamedansk by på vägen till Kassala, blifvit dödad och hans här skingrad, öfverföllo de de flyende och nedgjorde flere, utan att tänka på följderna. Då kort derefter den nye fursten af Adiabo, Sallala, sände bud, att de skulle gifva skatt, ville de icke, utan ökade sin skuld genom att öfverfalla några sändebud, som han sändt till Algeden. Nu vaknade de ändtligen till besinning, och i fruktan för furstens hämd bådo de ifrigt Carlsson, att han skulle söka att blidka denne. Han företog den långa, mödosamma färden, hvarunder han kroppsligen slet mycket ondt och hans förut starka helsa började undergräfvas. Han lyckades i någon mån ställa fursten till freds, men denne fordrade dock, att en af ogerningsmännen skulle utlemnas. Med detta bud återkom han uttröttad hem. Det mottagande han nu rönte, vederkvickte honom mycket. Unga och gamla rigtigt täflade om att pyssla om honom på bästa sätt. »Du är vår vän, och vi älska dig», sade de åter och åter till honom. Med anledning häraf skref Carlsson: »Gud, som icke skall låta en bägare kallt vatten, gifven i hans namn, vara utan lön, skall säkert icke låta sin lön uteblifva för hvad dessa menniskor

gjorde en af hans uttröttade tjenare, äfven om de ovetande gjorde det i hans namn.»

Emellertid, ogannafolket ville icke utlemna någon af sina, och deras by blef derför sedermera af fursten uppbränd.

Från abessinarne var det dock ej missionärernas arbete här mest hotades, ty Sallala var vänligt stämd mot Carlsson, utan det var från turkarnes sida.

Kunama hade aldrig af dem blifvit underkufvade. Derför vägrade de att på deras fordran gifva dem skatt. Turkarne tilläto sig då allehanda våldsgerningar. Då de derjemte icke kunde undgå att frukta att genom missionärerna deras ogerningar skulle bli kända för den civiliserade verlden, började deras bemödanden gå ut på att krossa missionsföretaget. Dervid gingo de till väga på följande sätt. De fordrade, att missionärerna skulle vara deras skattupptagare, särskildt på sådana ställen, dit de ej sjelfva vågade sig. Då desse nu, såsom de väl kunde vänta, icke ville underkasta sig detta, beskylde de dem, att de ingåfvo folket att icke gifva skatt. Af flere skäl tro vi, att det var de katolske missionärerna i Keren, som här fiskade i grumligt vatten, och att det var de, som voro en af de egentliga orsakerna till turkarnes kraf på missionärerne. För dem kunde det ju icke vara annat än obehagligt, att en protestantisk mission började så nära inpå dem. — Kunde missionärerne förmås till att vara skattupptagare, så vore ju i och med det samma folkets för-

troende till dem brutet. Af turkarne ställdes de derför mellan detta vilkor eller att lemna landet.

Nu hade de begagnat sig af abessinarnes nederlag och utskrifvit en synnerligen dryg skatt. Kunama ville på inga vilkor betala den. Missionärerne fingo då skulden, ehuru utan all orsak; ty då folket frågade Carlsson, hvad som var att göra, svarade han: »Vi äro prester, och vårt arbete är, som I sen, att skrifva samt förkunna Guds lärdom för menniskorna och hvarken bedja dem gifva skatt eller icke. Vi göra det så mycket mindre, som vi icke veta, hvem landet tillhör, och till hvilken kejsare skatt bör gifvas. Om vi visste det, skulle vi icke tveka att gifva samma svar som Jesus: »Gifven kejsaren, hvad kejsaren tillhör.»

Upprepade gånger kallades dock Carlsson att inställa sig för den muhamedanske fursten af Algeden och ställdes åter och åter inför det ofvan nämda antingen — eller, antingen upptaga skatt eller lemna landet. Inseende nödvändigheten af att på intet sätt indragas i de politiska förvecklingarne, svarade han, att turkarne väl kunde, om de behagade, låta fängsla dem, skära halsen af dem och plundra deras hus, om de voro hungriga, men att tvinga dem till att blifva orättvisa skattuppbärare eller något annat sådant, det kunde de icke. — Derjemte fordrade han såsom nödvändig förutsättning för missionens framgång ett kraftigt ingripande från styrelsens sida, att de måtte varda skyddade för turkarnes trakasserier. Ja, han vände sig till och med i ett af sina bref

direkt till Sverges och Norges konung med bön, att de såsom hans undersåtar och missionärer bland hedningarne måtte få åtnjuta allt beskydd, som möjligt var, att de i stillhet måtte helt och obehindradt få sköta sitt arbete.

Gent emot abessinarne, som kommo för att hämnas kunamas våldsgerningar under den närmast föregående tiden, fick Carlsson nåd att utföra en fridsstiftares verk, så ock kort derpå gent emot turkarne i Kofit, hvilka kunama hade uppretat genom att öfverfalla det af dem beskyddade benjamerfolket. Nu ändtligen syntes kunamafolket benäget för att hålla sig stilla och komma i godt förhållande till sina herrar, särskildt adiabofursten. Carlsson nödgades å nyo åtaga sig att vara fridsstiftare. Men den besvärliga resan fram och tillbaka bröt hans krafter. Kort derefter insjuknade han den 20 September 1867 och afsomnade stilla och lugnt den 2 Oktober kl. 4 e. m. Hans lifsgerning var fullbordad. Vi tro, att han fick ingå i sin Herres glädje. »*Salige äro de fridsstiftande, ty de skola kallas Guds barn*». Matt. 5: 9.

SJUNDE KAPITLET.

Som en blixt från klar himmel kom underrättelsen om Carlssons död. Många ville till en början, gripna af stor försagdhet, alldeles fälla modet, menande, att det nu tjenade till föga att fortsätta mis-

sionen i Kunama, då han var borta, vid hvilken man fäst de största förhoppningar. Att så var förhållandet, visade otvetydigt, att slaget kom i rättan tid, för att om möjligt rensa bort det myckna orena slagg, som just genom ett i viss mån afgudiskt förlitande på en menniska börjat besmitta missionssinnet. De verklige missionsvännerne upptogo ock denna hårda pröfning så, och säkerligen uttryckte missionsföreståndaren deras hjertans tankar, då han vid detta tillfälle skref: »Hafva vi fått godt af Gud, skola vi då icke äfven anamma det onda och gifva Gud äran, om än med förkrossad anda? Skulle vi låta vår förtröstan stå och falla med menniskor, då stod det klent till med vår kärlek till missionen. Hvilade våra förhoppningar vid den käre bortgångne, då var det sannerligen ej underligt, att Herren tog honom bort. Men vi *tro,* att *han sjelf* är kvar och ännu har välsignelse i förråd, om vi ödmjuka oss enligt psalmistens ord, »*ransaka och söka vårt väsende och upplyfta vårt hjerta till Gud i himmelen, erkännande: »Vi, vi hafva syndat och ogudaktige varit, derföre har du med rätta intet skonat».* Vi må nu *tacka* Gud för hans *nåd,* som låtit oss så länge behålla denne vår dyre broder, som brutit den första svåra vägen och vunnit det första insteget hos kunamafolket. Vi må äfven tacka för den *fördolda nåd,* som ligger i hans hädankallande. Så kunna vi till sist säga med psalmisten: »Hvi bedröfvar du dig, min själ, och är så orolig uti mig? Hoppas

uppå Gud, ty jag skall ännu tacka honom, att han mitt ansigtes hjelp och min Gud är.»

Kändes slaget hårdt här hemma, huru skulle det då icke kännas för den lilla församlingen der ute, som i honom förlorade sitt bästa jordiska stöd. Alla de utevarande brödernas bref vittna ock om den djupa smärta de kände vid den förlust de gjort. Det kom så oförmodadt öfver dem, att de hade svårt att sätta sig in deri, att det var en verklighet. Nyss förut hade förhoppningar börjat uppspira i deras hjertan om ett välsignadt arbete i det af den yttre nöden djupt förödmjukade folket, som nu blott längtade efter att få lefva i fred med sina grannar och å sin sida syntes vilja göra allt för att hafva det så — och då kommer den underlige Guden sjelf och krossar och nedbryter det verktyg, som han tillredt, och hvilket under en följd af år genom bön och tårar blifvit luttradt i hans smältdegel, så att det nu syntes vara ett dugande redskap i Herrens hand. Hjertesorg hade de så, men genom Herrens nåd bevarades de från modlöshet.

Och kunamafolket, kände icke det, hvad det förlorat? Knapt hade ryktet om Carlssons död spridt sig, förr än allmän sorg bemägtigade sig deras hjertan, som känt och lärt att älska honom. De undrade till och med, om den Gud han förkunnat dem kunde vara god, i det de sade till de efterlefvande: »I hafven sagt oss, att alla Guds gerningar äro goda, är denna då också god?» Äfven fruktade de, att då nu den, som de lärt känna så-

som sin uppriktige vän, gått bort, de andra missionärerne skulle öfvergifva dem. Då de fingo höra, att så icke skulle ske, gladdes de. En sade: »Ditt hjerta tänker, men din tunga tycker icke ännu om vårt språk, men då du får lära språket, skall du undervisa oss mycket.»

Den rättfärdiges åminnelse blifver i välsignelse. Det gäller visserligen om Carlsson. »Han har», skrifver missionär Lager, »lemnat intryck efter sig, hvilka göra hans minne oförgätligt bland detta folk och gifva honom rätt att af dem anses vara hitsänd af Gud, ett intryck, som man kan hoppas blifva hos någon ett frö till evinnerligt lif.»

Och nu till sist, låtom oss ett ögonblick i anden samlas omkring hans graf, der han hvilar stilla till uppståndelsens morgon icke långt från den då nyss anlagda stationen *Frida*. Nedanför kullen, på hvilken grafven ligger, slingrar sig en liten flod, beprydd på båda sidor med höga och hela året igenom gröna träd, och på kullens andra sida smyger sig ock en liten bäck fram, som längre fram förenar sig med den förre. Der må vi slå oss ned och än en gång lyssna till ord från den bortgångnes mun, som talar, ändock han död är. Liksom anande sin tidiga bortgång, hade han förut fält yttranden sådana som dessa: »Om Herren skulle behaga låta lerkrukan sönderslås under tidens skiften, önska vi icke bli begråtna såsom förlorade; ty då är vårt verk gjordt och vi få hvila hemma.

Sänden derför nya, friska trupper! Sänden dem,

som med nytt mod kunna sätta axeln under och lätta något på bördan, då den trycker eller fylla deras plats, som fått hemlof att hvila från sitt arbete». Och om det folk, bland hvilket han arbetat, lemnar han oss följande ord i arf: »Om vi blifva öfvertygade, att vi gjort allt, som nu kan göras, för att bringa evangelium till detta folk, det vill säga, om vi gifvit dem bibeln på deras språk, lärt så många läsa den, som hafva lust dertill samt predikat evangelium i alla byar icke en utan många gånger, så att de fått tillfälle att utvälja eller förkasta det, och om vi derjemte blifva fullt förvissade om, att Herren befaller oss att draga oss tillbaka, skola vi säkert icke länge tveka att lemna dessa forntidens troglodyter till rof för den sig allt mer kringgripande muhamedanismen eller att kanske bortsmälta af jorden; men till dess vilja vi blifva på vår post och genom hans nåd arbeta och bida efter morgonen, som förebådar, att för dem, som bo i dödens ängd och skugga, är ett ljus uppgånget.»

Och nu, han blef aldrig förvissad om, att kunama borde lemnas, utan att detta folk var honom gifvet. I denna visshet dog han, och hans och de många andra trossyskonens grafvar der ute, äro de icke ett utsäde bland folket, som i sin tid måste bära frukt? Är icke landet så godt som helgadt Herren genom dem? Hafva vi då icke i någon mån rätt att tänka om Kunama som patriarkerna om Kanaans land? Vi tro det och stärkas i denna tro derigenom att vi veta, att missionsförsamlingen i M'kullo än

ser med längtan tillbaka till det land, som hon nödgades — till en tid lemna.

Frid vare då öfver missionär *Carl Johan Carlssons* minne!

Från **Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition** har utkommit följande arbeten rörande **yttre missionen:**

Vormbaum, R., Evangelisk missionshistoria uti lefnadsteckningar.

Första häftet: John Elliot, apostel bland Nordamerikas indianer, 40 öre.

Andra häftet: Bartolomeus Ziegenbalg och Johan Ernst Gründler, tyska missionärer i Trankebar, neds. pris, 50 ö.

Tredje, fjerde, femte, sjette och *sjunde häftena:* Benjamin Schultze, evangelisk missionär i Trankebar och Madras, och hans medarbetare, samt Tomas von Westen, apostel bland norska lapparne, Hans Egede, grönländarnes apostel, David Brainerd, apostel bland indianerne, och infödda lärare i Ostindien, nedsatt pris, 50 öre.

Åttonde häftet: C. Fr. Schwartz, missionär i Trankebar, Tirutschinopolli och Tanjore i Ostindien, nedsatt pris, 50 öre.

Nionde och *tionde häftena:* C. W. Gericke, missionär i Kudelur och Madras; C. J. John, missionär i Trankebar; J. D. Jänicke, missionär i Tanjore, nedsatt pris, 50 öre.

Elfte häftet: Fredrik Martin, Brödraförsamlingens missionär i Westindien och hans medarbetare, 65 öre.

Tolfte och *trettonde häftena:* Matteus Stach och Johan Beck, Brödraförsamlingens missionärer på Grönland och deras medarbetare, 75 öre.

Fjortonde, femtonde och *sextonde häftena:* David Zeisberger, Brödraförsamlingens missionär bland Nordamerikas indianer, och hans medarbetare; Georg Schmidt, missionär bland Sydafrikas hottentotter, och hans närmaste efterföljare; samt Teof. Salomon Schuman, missionär bland Sydamerikas indianer, och hans medarbetare, 1: 40.

Sjuttonde, adertonde och *nittonde häftena:* D:r Johan Theodor von der Kemp, Londonska missionssällskapets missionär i Sydafrika; d:r Tomas Coke, grundläggaren af Metodistmissionen; d:r William Carey, engelska Baptistmissionssällskapets missionär i Bengalen, samt deras medarbetare, 1: 25.

Tjugonde häftet: H. Martyn, D. Brown och Cl. Buchanan samt deras medarbetare i Bengalen, 1 kr.

»Att läsa om dylika Herrens vingårdsarbetares välsignade verksamhet under mödor och lidanden, är uppfriskande för det kristliga sinnet och icke ringa trosstärkande».

Hv. T.

Warneck, G., Den kristliga missionen. Hvarpå den hvilar och huru den utföres i närvarande tid, 25 öre.

——, *Hvarför är det nittonde århundradet ett missionsårhundrade?* 25 öre.

——, *Missionsföredrag.* Första delen: Missionen i Guds ords ljus. Första och andra häftet, hvartdera 1 kr.

»Om dessa föredrag säga vi endast: Några mera i allo gedigna torde man näppeligen finna. De äro för vår tid synnerligen påkallade och behöfliga, och ingen sann kristen bör sakna dem till begrundande och för att väckas till ett mera sant missionssinne och missionsarbete, än som i allmänhet är förhållandet. Hv. T.

Kerfstedt, J., Kom hit öfver och hjelp oss! Missionspredikningar I och II, hvardera 75 öre.

»Första häftet innehåller sju predikningar. Den första är af domprosten Torén, den andra öfversatt och delvis bearbetad från tyskan, den tredje, fjerde och femte äro af utgifvaren, den sjette af kyrkoherden Bergner i Herjedalen och den sjunde af nu mera aflidne prosten Nordendahl i Helsingland. Den för missionen brinnande utgifvarens egna predikningar innehålla många meddelanden från missionsfältet och äro derför väl egnade att väcka och underhålla sinnet för missionssaken. Gestr.

Pauli, J., Den evangeliska missionen i Afrika. Med förord af J. Kerfstedt. Häft. 1: 75, välskt b. 2: 25.

»En lika undervisande som underhållande bok, särdeles lämplig att föreläsas vid missions- och arbetsföreningars sammanträden».

Rudin, W., Maningar på vägen och vid arbetet. Tre missionstal, 25 öre.

Det första talet, med text hemtad från Ap. G. 20: 17—38, behandlar ämnet: Det är saligare att gifva än att taga; det andra talet, med text från Joh. 21: 1—9, afhandlar frågan: Älskar du mig? och det tredje, texten från Lukas 22: 24—28, utreder ämnet: En missionärs lott.

——, Om den inre missionen, 25 öre.

Neander, J., Hvad har Sverge gjort för evangelii spridning bland hednafolken? 20 öre.

»Denna lilla skrift torde blifva en kär bekantskap att göra för hvarje svensk missionsvän. Vi säga blott: »Läsen och dömen». Folkets vän.

Missionskatekes, 12 öre.

Missionssånger, samlade af ett sällskap, 15 öre.

Uppbyggelseskrifter:

Beskow, G. E., Den korsfäste. Passionspredikningar. Häft. 2 kr., v. b. 2: 50, klotb. 3 kr., guldsnitt 3 75.
»Här finner man i enkla och kraftiga ord en god, lärorik och i allo uppbygglig utläggning af Kristi pinas historia». T. för F.

Besser, F. W., Öfning i helgelsen. Religiös sändeskrift. Häft. 1 kr., bunden 1: 50.

v. Bogatsky, C. H., Den gyllene skattkammaren eller en biblisk bönebok, till dagligt bruk morgon och afton. Öfvers. efter sjunde tyska uppl., häft. 3: 50, v. b. 4: 50., skinnb. 5 kr., klotb. 5 kr.
I den förut tillgängliga upplagan voro endast de korta betraktelserna och sångerna upptagna, hvaremot de kärnfriska, bibliska bönerna voro utelemnade. I denna upplaga erbjudes »den gyllene skattkammaren» hel och ostympad.

Bunyan, J., Den bästa tidning eller evangelii nåd. Tredje uppl., häft. 25 öre, bunden 40 öre.
——, **Den himmelske löparen** eller beskrifning på en menniska, som sträfvar efter himmelen och upphinner målet tillika med vägen på hvilken hon löper, och de fotspår, i hvilka hon vandrar, samt några anvisningar, huru hon skall löpa för att få lönen. Tredje upplagan, häftad 25 öre, bunden 40 öre.

Christlieb, T., "Herrens välsignelse". Hvad derigenom tilldelas församlingen; betraktad i fyra predikningar öfver 4 Mos. 6: 22—27. Häft. 35 öre, bunden 50 öre.
——, **Den troendes skatter,** samlade ur Guds ord. Andra uppl., kart. 30 öre, interfolierad, klotb. 1: 10, chagrinb. 1: 30.
Här sammanställas dessa skatter under vissa hufvudrubriker, såsom den troendes förmåner, den troendes pligter o. s. v. samt derunder för hvar dag ett särskildt språk jemte en vers. I den interfolierade upplagan är för hvarje dag tillfälle beredt att göra anteckningar.
——, **Det är fullkomnadt!** Af T. H. S. Andra uppl., häft. 75 öre, bunden 1 kr.

Dickson, A., Jesus allena. Häft. 1: 50, v. b. 2 kr, klotb. 2: 50.

Emanuelsson, P. J., Vid Herrens bord. Skrifte- och konfirmationstal. Häft. 2: 50, v. b. 3: 50.

Everard, G., Dag för dag eller råd till de troende med afseende på hvardagslifvets olika förhållanden. Andra uppl., häft. 1 kr., v. b. 1: 40, klotb. 2 kr.

——, **De obotfärdigas undflykter** eller vanliga misstag i salighetssaken, Häft. 35 öre, bunden 60 öre.

——, **Ett kristligt familjelif.** Häft. 60 öre, kart. 85 öre, klotb. 1: 50.

——, **Mina glasögon och hvad jag såg med dem.** Kart. 75 öre, klotb. 1 kr.

Francke, A. H., Offentliga tal öfver passionshistorien, med ledning af Marci evang. 14:de och 15:de kap. *Första delen,* häft. 1: 50, v. b. 2 kr., klotb. 2: 50.

——, **Offentliga tal öfver passionshistorien,** med ledning af Johannes evang. 18.de och 19:de kap. *Senare delen.* Häft. 1 kr., v. b. 1: 50, klotb. 2 kr.

——, **Skriftenlig anvisning att bedja** på ett rätt och Gud behagligt sätt. Fjerde uppl., häft. 60 öre, v. b. 85 öre.

Gall, James, Salighetens dag eller ögonblicklig frälsning genom tron på en fullkommen frälsare och borgesman. Fri öfversättning från engelskan af G. S. Löwenhielm, andra uppl., häft. 30 öre, v. b. 50 öre.

Halling, H., En liten postilla för barn. Öfversatt från norskan och till någon del bearbetad af E. B., v. b. 75 öre, skinnb. 1 kr., klotb. 1: 50.

Hamnerin U., Vägvisaren till det eviga lifvet, dem till tjenst, som med fångvaktaren uti Filippi allvarligen fråga: Hvad skall jag göra, att jag må blifva salig? Femte uppl., häft. 30 öre, bunden 50 öre.

Hanna, William, De tidigare åren af vår frälsares lif på jorden. Öfvers. från 6:te engelska uppl., häft. 1: 35, v. b. 1: 65, pressadt klotb. 2: 25.

——, **Vår frälsares arbetsår i Galileen.** Häft. 1: 25, v. b. 1: 50.

——, **Afslutandet af vår frälsares arbetsår i Galileen.** Häft. 1: 50, v. b. 1: 75.

——, **Passionsveckan.** Häft. 1: 25, bunden 1: 50.

——, **De fyrtio dagarne efter vår Herres och frälsares, Jesu Kristi, uppståndelse.** Häft. 75 öre, v. b. 1 kr., pressadt klotb 1: 50.

»Bland de på vårt språk öfversatta utländska författares

religiösa arbeten intager W. Hannas oemotsägligen ett af de främsta rummen.» Hv. T.

Havergal, F. R., Den konungsliga inbjudningen. Kart. 85 öre, klotb. 1: 25.

——, **Konungsliga bud** eller morgontankar för konungens tjenare, kart. 85 öre, klotb. 1: 25.

——, **Min konung** eller dagliga tankar för konungens barn, kart. 85 öre, klotb. 1: 25.

——, **Till mästarens tjenst.** Kart. 85 öre, klotb. 1: 25.

——, **Morgonklockor,** betraktelser för de små. Häft. 25 öre, kart. 40 öre, klotb. 75 öre.

——, **Morgonstjernorna** eller Kristi namn för de små. Kart. 40 öre, klotb. 75 öre.

——, **Små hufvudkuddar** eller aftontankar för de små. Häft. 25 öre, kart. 40 öre,. klotb. 75 öre.

Dessa arbeten äro så fördelade att de innehålla en betraktelse för hvar dag i månaden öfver de särskilda ämnena.

Holmberg, E. J., Petri första bref. Korta bibelbetraktelser, fritt hållna vid morgonbönerna för Karolinska läroverket i Örebro. Häft. 50 öre.

Huhn, F., Frökorn. Korta betraktelser i korta och kärnrika satser. Häft. 50 öre, v. b. 80 öre.

——, **Ur det inre lifvet.** Korta betraktelser. Fri öfversättning af Jos. Colliander. Andra uppl., häft. 60 öre, v. b. 85 öre, klotb. 1: 25.

James, J. A., Vägledning och tröst för dem, som blifvit bekymrade om sin frälsning. Tolfte uppl., häft. 50 öre, bunden 75 öre.

Kohlbrügge, H. F., Löftena om Kristus och hans rike. Sju predikningar. Häft. 75 öre, v. b. 1 kr.

Krummacher, F. V., Den lidande Kristus. Ny öfversättning, häft. 4 kr., v. b. 4: 50, klotb. 5 kr.

»Ett skönt språk, stor anderikedom, innerlig hjertefromhet och brinnande nitälskan förena sig med mångsidig djup insigt i Guds ord att göra denna bok till en af de läsvärdaste.»

Skrifter för barn och ungdom:

A. L. O. E., Den ryktbare läkaren i staden Korsfri och hemligheten af hans konst, andra uppl., häft. 75 öre, v. b. 1 kr.

——. **En synåls historia.** Berättelse för barn och ungdom, 40 öre.

——. **Jättarnes besegrare** eller den strid alla måste kämpa. Med 40 vackra illustrationer. Tredje uppl., kart. 1: 60, klotband 2: 25.

——. **Sjön i urskogen.** En berättelse belysande det 12 kapitlet af romarebrefvet, häft 1: 50, kart. 2 kr., klotband 2: 75.

Guds fostrande nåd eller **Kerstin Redferns pröfningar.** Pris: häftad 2: 50, kart. 3 kr., klotband 3: 75.

Hagerup, E., Martyrhistoria. Bearbetad och med bihang tillökt af C. O. Rosenius, sjette uppl., häft. 1: 25, v. b. 1: 50, klotband 2 kr.

Harbington, Ralf, eller **Det förlorade barnet.** En berättelse förnämligast för unga själar, särdeles de barn, ynglingar eller jungfrur, som tidigt måste ut i verlden — i tjenst eller studier, i handel eller till sjös, åttonde uppl., häft. 25 öre.

Harms, L., Gyllene äpplen i silfverskålar. Häft. 1: 50, kart. 1: 75.

Havergal, F. R., Bruey, en liten arbeterska för Kristus, häft. 1: 25, kart. 1: 60, klotb. 2: 50.

Rudolfs födelsedagsgåfva. En berättelse för ung och gammal. Med 2 litograferade plancher, kart. 50 öre.

Senapskornet eller Mary Jones och hennes bibel. Med illustrationer, häft. 1 kr., kart. 1: 40, klotb. 2 kr.

Stretton, Hesba, Den lilla förkomna tatterskan, af författarinnan till »Jessikas första bön», häft. 60 öre, klotb. 1: 25.

——, **Nellys mörka dagar.** Med 6 plancher, häft. 30 öre, klotb. 1 kr.

——, **Under det gamla taket.** Häft. 50 öre, kart. 75 öre.